

วารสารปรัชญาปริทรรศน์

JOURNAL OF PHILOSOPHICAL VISION

ISSN: 1513-6620 (Print) × ISSN: 2773-9643 (Online)

<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phiv/index>

Research Article

DOI: 10.14456/jpv.2023.12

นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

Innovation of Management for Community Participation

in Local Development

กิตติยา ระวะนาวิก¹, ฉัตรวรัญช์ องคสิงห์²,

Kittiya Ravanavik¹, Chatwarun Angasinha²

ARTICLE INFO**Name of Author:**

1. กิตติยา ระวะนาวิก

วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต,
ประเทศไทย**Kittiya Ravanavik**College of Social Innovation, Rangsit
University, ThailandEmail: kittiya.ravanavik@gmail.com**Corresponding Author:**

2. ฉัตรวรัญช์ องคสิงห์

วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต,
ประเทศไทย**Chatwarun Angasinha**College of Social Innovation, Rangsit
University, ThailandEmail: chatrsu@gmail.com**คำสำคัญ:**นวัตกรรมการบริหารจัดการ; การมีส่วนร่วมของ
ชุมชน; การพัฒนาท้องถิ่น**Keywords:**Management Innovation; Community
Participation; Local Development**Article history:**

Received: 20/06/2022

Revised: 09/09/2022

Accepted: 22/03/2023

Available online: 12/06/2023

How to cite:Ravanavik, K. & Angasinha, C. 2023.
Innovation of Management for
Community Participation in Local
Development. *Journal of Philosophical
Vision* 28 (1), 130-145.**ABSTRACT**

The objectives of this research article were 1) to study the process, components, and obstacles originating from the management innovation for community participation in local development, and 2) to study the management innovation for community participation in local development. This research is a qualitative research study conducted through the research methods comprising 1) documentation study, 2) interview form, and 3) small group discussion with practitioners and 4) people in the area, totaling 45 informants, via the use of participant observation. Data were analyzed through a theory-based event analysis. The results revealed that 1) the management innovation for community participation in local development met a significant social cost driving community participation. Besides, it was considered as a group, a network, and a coordination of within and outside the community to build empowerment in the community, contributing to better economy and society. And 2) In terms of the management innovation for community participation, formal and informal leaders had a vision of resolving problems in all dimensions, integration of management, leading to mutual trust by emphasizing the use of resources within the community to create innovations, resulting in collaboration and planning that took place in the community, and participatory and non-participatory public administration. The Subdistrict Administrative Organization in each area provided opportunities for people to participate in community development directly and indirectly with transparency and verifiability, leading to success and a sustainable role model.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศึกษากระบวนการ องค์ประกอบและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นของนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น 2) เพื่อศึกษานวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีการศึกษาวิจัยประกอบด้วย 1) การศึกษาจากข้อมูลเอกสาร 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 3) แบบสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มผู้ปฏิบัติและประชาชนในพื้นที่ และ 4) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม จากผู้ให้ข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 45 คน โดยให้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลเหตุการณ์แบบอิงทฤษฎี ผลจากการศึกษา พบว่า 1) นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นมีต้นทุนทางสังคมสำคัญเป็นสิ่งที่ผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นการรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่าย การประสานงานทั้งภายในและภายนอกชุมชนสร้างเสริมพลังในชุมชน เกิดเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น และ 2) นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการมีวิสัยทัศน์การแก้ไขปัญหาในทุกมิติ บูรณาการในการบริหารงาน เกิดจากความไว้วางใจกันและกัน โดยเน้นการใช้ทรัพยากรภายในชุมชนสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผนเกิดขึ้นในชุมชน และการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม องค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละพื้นที่ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม โปร่งใส ตรวจสอบได้จนประสบความสำเร็จพร้อมเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างยั่งยืน

1. บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการจัดการปกครองของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระจายอำนาจการปกครองและเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย โดยมุ่งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เนื่องจากแต่ละบริบทพื้นที่มีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบพึ่งตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม พัฒนาการของการกระจายอำนาจมีมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 มาจนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงแรก ตั้งแต่การปฏิรูประบอบราชาธิปไตยสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึง การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ช่วงนี้รัฐยังรวมศูนย์อำนาจการปกครองไว้ที่ส่วนกลางเป็นส่วนใหญ่ การแบ่งอำนาจให้ภูมิภาค และกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นยังมีน้อย ช่วงที่สอง ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 จนถึง พ.ศ.2540 เป็นช่วง 65 ปี ที่มีวิวัฒนาการของการปกครองท้องถิ่น หรือการกระจายอำนาจมาก เริ่มจากการจัดตั้งเทศบาลในปี 2476 สภาจังหวัดในปี 2481 และสุขาภิบาลในปี 2495 องค์การบริหารส่วนตำบล ในปี 2499 เป็นการเริ่มให้มีรูปแบบการปกครองท้องถิ่นในเขตเมืองก่อน แม้จะมีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่น แต่ผู้บริหารของสุขาภิบาลและองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังมาจากข้าราชการและ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมาจากกำนัน ไม่ใช่มาจากการเลือกตั้งของราษฎร การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงไม่สามารถทำได้ อย่างเต็มที่ และช่วงที่สาม ปี 2540-ปัจจุบัน สำหรับการปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) ถือเป็นการบริหารราชการรูปแบบหนึ่งที่เป็นพื้นฐานการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนท้องถิ่นที่มีสภาพปัญหาสังคม

วัฒนธรรม ความเป็นอยู่และทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกัน หากมีการหวังพึ่งรัฐบาลกลางในฐานะที่ต้องดูแลประชาชนโดยรวมทั้งประเทศ ย่อมไม่สามารถตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาได้อย่างทั่วถึง และตรงตามความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนา และเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที่ โดยให้สิทธิแก่ชุมชนในการตัดสินใจดำเนินการกิจต่าง ๆ ของท้องถิ่น ด้วยการให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมโดยท้องถิ่น (โกวิทย์ พวงงาม 2550) ในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนอกจากจะประกอบด้วยผู้นำผู้บริหารขององค์กรและประชาชนแล้ว ยังต้องมีหลักการบริหารจัดการที่ดี โดยผู้บริหารองค์กรใส่ใจปัญหาของประชาชน ดำเนินการสร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาาร่วมกันอย่างบูรณาการ ประชาชนในท้องถิ่นมีการตื่นตัวในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ เกิดการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมสาธารณะ การบริหารองค์กรดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล ภายใต้ข้อจำกัดทางทรัพยากร ดังนั้นหลักการบริหารจัดการจึงไม่สามารถอยู่หนึ่งได้ แต่ต้องมีการปรับเปลี่ยนและท้าทายอยู่เสมอ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จึงมีการแสวงหา รูปแบบหรือกระบวนการแนวทางใหม่ในการทำงาน เพื่อนำมาปรับใช้ในการทำงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในองค์กรอย่างยั่งยืนและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุดอยู่ตลอดเวลา

นวัตกรรม (Innovation) หมายถึง องค์ประกอบใหม่ หรือลักษณะ ของใหม่ และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สามารถนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ได้ (Schumpeter 1975) นวัตกรรมจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประเทศ ความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประเทศนั้นจะต้องเกิดขึ้นจากนวัตกรรมไม่ทางใดก็ทางหนึ่งไม่ว่าจะเป็นนวัตกรรมทางด้านกระบวนการทำงาน ด้านการให้บริการ หรือด้านการบริหารจัดการ และการที่องค์กรจะสามารถประสบความสำเร็จได้อย่างต่อเนื่องจะต้องเกิดขึ้นจากความสามารถในการนำนวัตกรรมทางด้านการจัดการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในองค์กรได้ ย่อมทำให้องค์กรมีความพร้อมและสามารถที่จะแข่งขันกับองค์กรอื่น ๆ ได้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตัวเองจากสิ่งใหม่ ๆ เพื่อให้องค์กรนั้นๆสามารถครองความเป็นหนึ่งได้ (สถาบันพระปกเกล้า 2552) นวัตกรรมในการบริหารจัดการ (Innovative Management) ได้ถูกนำมาใช้ในการบริหารงานสมัยใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างจากนวัตกรรมทางด้านผลิตภัณฑ์ (Product) อันเป็นสินค้าใหม่ แต่นวัตกรรมในการบริหารจัดการเป็นระบบการทำงานใหม่ วิธีการทำงานใหม่ การผสมผสานการทำงานใหม่ การสร้างสิ่งใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการ และสิ่งที่เป็นประโยชน์ ได้รับการยอมรับ ซึ่งในกระบวนการประกอบด้วยกระตุ้นให้เกิดแนวคิดริเริ่มสิ่งใหม่การพัฒนาปรับเปลี่ยนหรือการแสวงหาเทคนิคการบริหารรวมถึงกลไกการบริหารองค์กรโดยใช้รูปแบบใหม่ ๆ หรือเทคนิควิธีการในการประยุกต์ใช้แบบการบริหารที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบผลสำเร็จ นวัตกรรมในการบริหารจัดการจึงเป็นนวัตกรรมที่เน้นกระบวนการหรือขั้นตอนในการจัดการมากกว่าการสร้างผลิตภัณฑ์

สถาบันพระปกเกล้าเป็นองค์กรคุณภาพแห่งหนึ่งที่มีความพยายามที่จะพัฒนาด้านการบริหารจัดการที่ดี โดยได้จัดให้มีการประกวด รางวัลพระปกเกล้าทองคำ ซึ่งถูกริเริ่มขึ้นในปี 2549 เพื่อเป็นแรงจูงใจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เคยได้รับรางวัลพระปกเกล้า มีการพัฒนาต่อยอดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และ

สร้างสรรค์นวัตกรรมทางการบริหารงานท้องถิ่นอยู่เสมอ ทั้งนี้ ราชวัลพระปกเกล้าทองคำจะเป็นเครื่องหมายเชิดชูองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่บริหารงานและตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่ อย่างโดดเด่นต่อเนื่อง รวมถึงมีการสร้างสรรค์ นวัตกรรมทางการบริหารงานใหม่ ๆ อันเป็นแบบอย่างที่ดีแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในประเทศไทย (สถาบันพระปกเกล้า 2552)

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังให้ความสำคัญกับชุมชนที่อาจจะไม่ได้รับการเสนอชื่อและไม่ได้รับรางวัลจากสถาบันพระปกเกล้า แต่เป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลอื่น ๆ ที่สะท้อนถึงความเข้มแข็งและการพัฒนาที่สามารถพึ่งตนเองได้ อันเป็นหลักการสำคัญของการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกไข่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนบ้านวังนกไข่ หมู่ที่ 8 ตำบลหนองนกไข่ อำเภอกะทู้มบะน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นชุมชนเล็ก ๆ ใกล้เคียง ๆ กับกรุงเทพมหานคร จุดเด่นของชุมชนบ้านวังนกไข่คือสามารถดำรงความเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และยั่งยืน เป็นชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ มีการรวมกลุ่มสตรีที่เข้มแข็งสามารถสร้างงานสร้างอาชีพให้กับสตรีในกลุ่มหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้อยู่ดี กินดี พึ่งสังคมนอกนอกล้นที่สุดจนกลายเป็น “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” เป็นหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลพระราชทาน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข ปี 2558 จากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย รางวัลบ้านสวยเมืองสุข ระดับเขต จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยในปี พ.ศ.2558 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 ระดับเขต การประกวดศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนดีเด่น จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปี พ.ศ.2560 รางวัลชนะเลิศกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยในปี พ.ศ.2561 และรางวัลผู้นำชุมชนตามระบบมาตรฐานการพัฒนาชุมชน (มชช.) ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ในปี พ.ศ.2558 ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลในระดับจังหวัด จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกไข่ในปี พ.ศ.2562 นอกจากนั้นชุมชนแห่งนี้ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรสาคร เป็นแหล่งศึกษาดูงานต้นแบบของความพอเพียง ปัจจุบันบ้านวังนกไข่ หมู่ที่ 8 นี้ถือเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างความสำเร็จ ในด้านการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จนสามารถสร้างชุมชนเข้มแข็ง ตามแบบวิถีพอเพียงได้อย่างดีเยี่ยม และเป็นรูปธรรมที่สามารถเห็นผลได้จริง ชาวบ้านมีความอยู่ดี กินดี มีสุข ปลอดภัยปลอดสารเสพติด สามารถพึ่งตนเองได้

จากแนวคิดดังกล่าวนวัตกรรม นวัตกรรมจัดการ หลักการปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชน ในท่ามกลางยุคของการเปลี่ยนแปลง แม้ว่ารางวัลที่ชุมชนได้รับจะเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่นำไปสู่ความสนใจของผู้วิจัย ที่ทำให้หันมาสนใจทั้ง 4 ชุมชนนี้อย่างจริงจังเพราะอย่างน้อยทั้งสถาบันพระปกเกล้า และหน่วยงานกระทรวงต่าง ๆ ของภาครัฐก็ย่อมมีมาตรฐานของการวัดประเมิน แต่โดยข้อเท็จจริง รางวัลเหล่านี้ได้สร้างความสนใจของผู้วิจัยให้เกิดการตั้งคำถามว่า รางวัลนวัตกรรมที่ได้รับในเชิงปฏิบัติการแล้วเป็นอย่างไร ผู้วิจัยมีความสนใจว่านวัตกรรมการบริหารจัดการดังกล่าวเกิดขึ้นได้อย่างไร มีกระบวนการการก่อตัวอย่างไร มีองค์ประกอบของนวัตกรรมอย่างไร ผลลัพธ์และผลสำเร็จเกิดขึ้นได้อย่างไร ตลอดจนปัญหาอุปสรรคของกระบวนการ นวัตกรรมการบริหารจัดการและรวมถึงการแก้ปัญหา ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าจะสามารถค้นคว้าหาข้อมูลและสรุปที่เป็นรูปแบบผลสำเร็จของนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษากระบวนการ องค์ประกอบ และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นของนวัตกรรมการบริหารจัดการ เพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

2.2 เพื่อศึกษานวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

3. ระเบียบวิธีวิจัย

การออกแบบวิจัยนี้เป็นแบบแผนของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบล 4 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสกลนคร, องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสกลนคร, องค์การบริหารส่วนตำบลวังสามหมอ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี และ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองน้ำใส อำเภอกระทุ้ง จังหวัดสมุทรสาคร (ชุมชนบ้านวังนกไข่) รวม 45 คน ศึกษาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2561 – กรกฎาคม 2564

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง 4 แห่ง เพื่อขอ อนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดสนทนากลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ สัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียดในการเก็บข้อมูล ดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยทำการเตรียมความพร้อมกับผู้ช่วยวิจัย โดยมีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาการอธิบายประเด็นในการสัมภาษณ์ให้ผู้ช่วยวิจัยให้ มีความเข้าใจตรงกัน จากนั้นทำการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนเป้าหมาย ในการ ติดต่อขอสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญที่เป็นระดับผู้บริหารภายใต้ประเด็นที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน

3.2 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้มีการสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มระดับผู้ปฏิบัติและกลุ่มประชาชนในพื้นที่ตามประเด็นที่กำหนดทั้งนี้ได้มีการประชุมชี้แจงการเก็บ รวบรวมข้อมูลให้แก่กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทราบและให้ผู้ช่วยผู้วิจัยร่วมดำเนินงานจัดประชุมสนทนา กลุ่ม พร้อมสรุปวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละองค์อย่างละเอียด

3.3 การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดย การสังเกตในการดำเนินกิจกรรมทางด้านการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน และผู้วิจัย ทำการบันทึกข้อมูลการสังเกตดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ต่อไป

ดังนั้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยมีวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบ เจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโดยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) กับกลุ่มผู้ปฏิบัติและประชาชนในพื้นที่ และใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นวิธีการเสริมในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการบริหาร จัดการเพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษา 1) กระบวนการ องค์ประกอบ และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นของนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นสามารถสรุปได้ว่า นวัตกรรมการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบดังนี้ 1.1) การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม 1.2) ทูทางสังคม: พื้นฐานการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยมีองค์ประกอบดังนี้

4.1 การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ เป็นการกระจายอำนาจการปกครองของภาครัฐ โดยยึดหลักการในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อกำจัดบริการสาธารณะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสมควร โดยมีภาครัฐควบคุมดูแลและนิกถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการมีส่วนร่วม คือ การสนับสนุนเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น และเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการกระจายอำนาจและความร่วมมือของคนในชุมชน (สถาบันพระปกเกล้า 2554)

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน การดำเนินโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล เริ่มตั้งแต่การจัดประชุมประชาคม ประชุมวางแผน กระบวนการตัดสินใจและภาครัฐบริหารงานโปร่งใสเป็นธรรม ใส่ใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชน ๆ สามารถระบุถึงปัญหาสาเหตุและความต้องการภายในชุมชน รวมถึงร่วมคิดหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกับภาครัฐ ร่วมปฏิบัติการประเมินผลและการดูแลรักษาบำรุง การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นภายในชุมชน แต่การกระทำใด ๆ ในขั้นตอนแรก ๆ ย่อมเกิดความไม่เข้าใจตรงกันระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ และประชาชนมองไม่เห็นถึงเป้าหมายในการทำงาน เจ้าหน้าที่ยังไม่เข้าใจในการบริหารจัดการในช่วงแรก ๆ ทำให้เป็นอุปสรรค ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการ ทำให้การประชาคมบางพื้นที่ไม่สามารถที่จะจัดทำประชาคมได้ ประชาชนบางกลุ่มยังยึดติดกับค่านิยม และทัศนคติเดิม ๆ เนื่องจากประชาชนบางกลุ่มไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ขาดความรู้ความเข้าใจ เช่น เจ้าหน้าที่เข้าไปประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่น แต่ประชาชนบางกลุ่มก็จะคิดว่าธุระไม่ใช่ บ้างก็ติดภารกิจส่วนตัวประกอบอาชีพอยู่ทำให้ไม่มีเวลาไปประชุม เป็นต้น

นวัตกรรมการบริหารจัดการที่เกิดขึ้น คือการที่องค์การบริหารส่วนตำบล ระดมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงประโยชน์และประสานพลังชุมชน มุ่งพัฒนา ส่งเสริมแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการร่วมแก้ไขปัญหา กำหนดเป้าหมายชัดเจน เน้นการสนับสนุนเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการกระจายอำนาจ ประชาชนมีจิตสาธารณะ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์และความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน จนเกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาชุมชนร่วมกับภาครัฐ ทำให้เกิดความรักความสามัคคี การมี

ส่วนร่วมผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือความอยู่ดีมีสุขในทุกมิติที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น แก้ไขหนี้ในระบบได้ครอบคลุมพื้นที่ภายในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

4.2 ทูทางสังคม: พื้นฐานการมีส่วนร่วมในชุมชน

ทูทางสังคม ประกอบไปด้วยความเชื่อถือและไว้วางใจกัน บนพื้นฐานการมีความร่วมมือในการทำ ประชาม และสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลที่อยู่บนพื้นฐานของความคาดหวัง วัฒนธรรม จารีตประเพณีร่วมกัน มีการตอบแทนกันมีความไว้วางใจกัน ในชุมชนหรือเครือข่าย เป็นพลังแห่งปัญญาและความรู้ ความสามัคคี มุ่งเน้นที่ทรัพยากรหรือทุนที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน สามารถสร้างพลังทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งได้ เป็นปัจจัยทางสังคมที่ ช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น หรือทำให้เกิดคุณค่ามูลค่าเพิ่มต่อการผลิตภัณฑ์ หรือการพัฒนานั้น ๆ ทุนทางสังคมจึงเป็นมรดกที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง มีหลากหลายรูปแบบไม่ใช่แต่ในรูปแบบของเงินทอง ทรัพย์สิน เท่านั้น ยังรวมไปถึงความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม การบริหารจัดการที่ดี ทุนในรูปแบบของความสัมพันธ์ การ เกื้อกูลกัน การสร้างเครือข่าย การสร้างสายสัมพันธ์ ความเชื่อถือไว้วางใจระหว่างกันทั้งภายในและภายนอก ปิแอร์ บูร์ดิเอด (Bourdieu,P 1997) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ได้แบ่งทุนออกเป็น 4 แบบ คือ

1) ทุนเศรษฐกิจ (Economic Capital) เป็นทุนทางเศรษฐกิจที่ช่วยเพิ่มความสามารถในสังคม ชุมชน และสามารถเปลี่ยนรูปไปเป็น “เงิน” ได้ทันที การสะสมทุนในระดับชุมชน เช่น การสร้างงาน การเพิ่มทักษะ ของประชาชน เป็นการสร้างทัศนคติของประชาชนในชุมชนต่อการสร้างงานและการสร้างรายได้ เกิดจากความไว้วางใจเชื่อใจเป็นการส่งเสริมกันและกัน ส่งผลทำให้เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ เกิดการรวมกลุ่ม เกิดการยอมรับ เกิดความเชื่อมั่นขึ้นภายในและภายนอกชุมชน อาจเป็นความสัมพันธ์ของเพื่อนที่มีความใกล้ชิดกับผู้นำ โดย บริจาคในรูปแบบของกองทุน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนเป็นพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในชุมชน

2) ทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) ทรัพย์สินทางปัญญาที่สั่งสมมาในอดีตเป็นคุณค่า ความรู้ ภูมิปัญญา และงานสร้างสรรค์อันเกิดจากการค้นคว้าและค้นพบโดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่น เป็นสิ่งดีงามแสดงออก และสืบทอดด้วยการปฏิบัติ ในรูปแบบของผลิตสินค้าและบริการที่มีวัฒนธรรมฝังตัวอยู่ รวมทั้งค่านิยมและความ เชื่อที่ผูกพันสังคม ทำให้เกิดการจัดระเบียบของสังคมหรือสร้างกฎกติกาที่เป็นคุณต่อสังคมโดยส่วนรวม รวมถึง กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ทุนทางวัฒนธรรมนี้แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบคือ

(1) ทุนที่รวมอยู่ในฮาบิตัส (Embodied State) หมายถึง เป็นนิสัยเป็นความเคยชิน เป็นเงื่อนไข สภาพ หรือลักษณะที่เห็นภายนอกที่เป็นแบบอย่างเฉพาะของร่างกายและจิตใจ ที่มีความชัดเจน เป็นการสั่งสม ในรูปแบบของวัฒนธรรม สามารถเปลี่ยนให้เป็นความมั่งคั่งภายนอกให้อยู่ในรูปแบบของวัตถุ ซึ่งมีอยู่ในชุมชนใน รูปแบบของครอบครัว เป็นทุนที่อยู่ในรูปแบบของวัฒนธรรมที่สืบทอดส่งผ่านกันมารุ่นต่อรุ่น เป็นวัฒนธรรมการ สืบสานประเพณี หรือการส่งต่อการทำเครื่องมือจักรสาน เป็นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทักษะการ ประดิษฐ์ประดิษฐ์การทำขนมของชาวบ้าน เป็นต้นทุนที่ปู่ย่าตายายบรรพบุรุษช่วยกันสร้างและสะสมเอาไว้ให้รุ่น ลูกหลาน เป็นทุนทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ทั้งภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรมไทย จารีต ประเพณีที่ดีงาม

(2) ทุนที่ถูกทำให้อยู่ในรูปของวัตถุหรือที่เป็นรูปธรรม (Objectified State) ทุนวัฒนธรรมชนิดนี้มีคุณสมบัติมากมาย แต่นิยามได้เพียงแค่เป็นคุณสมบัติ ที่มีความสัมพันธ์กับทุนวัฒนธรรมในแบบที่ประกอบกัน ทุนชนิดนี้ถูกทำให้เป็นวัตถุ ในรูปของสื่อหรือสิ่งของ การแสดงออกและสืบทอดได้ผ่านวัตถุ เช่น กราบพระ ประธานโบสถ์เก่าวัดนาพรม และชมภาพจิตรกรรมฝาผนังอันเก่าแก่ ชมนงานช่างชั้นครู งานแกะสลักไม้ ปูนปั้น ลงรักปิดทอง ที่โบสถ์หลังใหม่วัดนาพรม เยือนพิพิธภัณฑ์ชาวนา ชมสิ่งของในวิถีชาวนารุ่นเก่า ชมเรือแม่แก่ง เรือโบราณที่ได้รับพระราชทานจากล้นเกล้ารัชกาลที่ 4 ปิดทองเศียรพระศักดิ์สิทธิ์ในวิหารวัดนาพรมเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้อาชีพและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นสิ่งที่จะสามารถส่งผ่านและมองเห็นได้

(3) ทุนที่ถูกทำให้อยู่ในรูปสถาบัน (Institutionalization State) คือ เป็นการรวมกลุ่มคนเป็นองค์กร ที่มีศรัทธา ความเชื่อมั่นและมีจิตสำนึกร่วมกัน มุ่งมั่นในสิ่งเดียวกันเพื่อพัฒนาสังคมชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง เป็นการรวมกลุ่มหรือเครือข่ายที่มีพลังในการพัฒนาชุมชน เป็นการช่วยเหลือกันเองหรือร่วมกันทำประโยชน์เพื่อชุมชน เช่น การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ต่าง ๆ กลุ่มอาชีพ การฝึกอบรมวิชาชีพ การทำเกษตรผสมผสาน การท่องเที่ยววิถีเกษตรพอเพียง เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและเสริมสร้างอาชีพให้กับชุมชน

3) ทุนทางสังคม (Social Capital) เป็นสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคลหรือปราชญ์ชาวบ้าน เครือข่ายของการรวมกลุ่มในรูปแบบต่าง ๆ บนพื้นฐานของความไว้วางใจ ความเชื่อ ค่านิยมที่ดีร่วมกันของชุมชน และรวมไปถึงวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนนั้น ๆ ทำให้ประชาชนที่มีส่วนร่วม ได้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดหมายร่วมกัน เป็นการเชื่อมต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชน เป็นผลพลอยได้ที่เกิดจากกิจกรรมทางสังคม เป็นสิ่งเดิมที่มีอยู่แล้วในแต่ละชุมชนเป็นรากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

(1) ทรัพยากรที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกของกลุ่มและเครือข่าย ของสังคมเครือข่ายการติดต่อสัมพันธ์ ที่สามารถระดมความคิดมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการการเรียนรู้ที่ชุมชนสร้างสรรค์ เช่น การรวมกลุ่มผลิตสินค้าแปรรูป ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การรวมกลุ่มเพื่อทำการเกษตรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งผลให้ความรู้สึกที่ดีงาม เกิดความรักสามัคคี ความไว้วางใจ การช่วยเหลือกัน การมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ มีความสัมพันธ์กัน ส่งผลทำให้สังคมในชุมชนน่าอยู่ มีการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่า สร้างงานสร้างอาชีพอย่างแท้จริง

(2) การรวมตัวกันของความรู้ความเข้าใจและการยอมรับ (Cognition and Recognition) เป็นเชิงสัญลักษณ์ในการรวมตัวของกลุ่ม ทีมงาน เครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ ความผูกพัน จากหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือจากความเคารพศรัทธาในตัวผู้นำ หรือทีมงาน ผู้นำทางศาสนาที่ประชาชนให้การยอมรับจนเกิดการร่วมมือในการพัฒนาชุมชน นำไปสู่เส้นทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ด้วยการมีส่วนร่วมคิดวางแผนร่วมรับประโยชน์ร่วมกัน เป็นความสัมพันธ์ที่สามารถรวมกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเครือข่ายของสังคม ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน แสดงให้เห็นถึงพลังในชุมชน การให้การยอมรับซึ่งกันและกันทำให้เกิดการเสียสละ เกิดแรงศรัทธาในการทำงานร่วมกันเป็นทีมนำไปสู่การร่วมใจกันทำงาน ลดปัญหาประชาชนย้ายถิ่นอพยพหางานต่างถิ่น ลดปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด มีความเอื้ออาทรต่อกัน การแก่งแย่งแข่งขันก็น้อยลง เกิดความเชื่อถือไว้วางใจกัน เป็นสิ่ง ดี ๆ ที่ทำให้ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน สังคมดี สิ่งแวดล้อมดีย่อมก่อให้เกิดความยั่งยืนขึ้นในชุมชน

4) ทุนสัญลักษณ์ (Symbolic Capital) แสดงออกถึงศักดิ์ศรี สถานภาพ อำนาจ เป็นลักษณะทุนส่วนบุคคล การมีชื่อเสียง มีบารมี ทำให้มีอำนาจเชิงสัญลักษณ์ อำนาจที่ผู้คนยินยอมที่จะยอมรับ กับประชาชน ผู้นำชุมชนสร้างความน่าเชื่อถือหรือความเลื่อมใสให้กับตนเองด้วยชื่อเสียง จึงสร้างความไว้วางใจให้กับตนเองด้วยการสร้างความไว้นื้อเชื่อใจ และทุนทางอาชีพ เป็นทุนจากการมีชื่อเสียงโดดเด่นจากสาขาอาชีพ เช่น การทำขนมหม้อแกงเมืองเพชรบุรี เป็นผลผลิตที่ถูกสั่งสมมาอย่างช้า ๆ ต่อเนื่องและยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น

ทุนวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และทุนสัญลักษณ์ เป็นทุนที่อยู่ในตัวบุคคลเท่านั้น แต่ทุนทุกชนิดสามารถได้มาจาก ทุนเศรษฐกิจ โดยการเปลี่ยนรูปของทุนอย่างค่อยเป็นค่อยไป ต้องใช้ความพยายามเพื่อที่จะแสดงให้เห็นผลในระยะยาว ซึ่งในแต่ละชุมชนมีต้นทุนที่ดีพร้อมอยู่แล้ว องค์การบริหารส่วนตำบล สร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน การรวมกลุ่ม มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน ชุมชนมีความพร้อมที่จะร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมพัฒนาชุมชน มีการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนการทำงานอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทำให้เกิดการดำเนินงานตามแนวทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ความมั่นคงและยั่งยืนทางเศรษฐกิจภายในชุมชนและ ศึกษาวัตรกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีองค์ประกอบดังนี้

4.3 วัตรกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

วัตรกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการใหม่ ๆ ของชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนา ปรับปรุงสิ่งที่เดิมที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น (สมบัติ นามบุรี 2562) ในแต่ละชุมชนส่วนใหญ่จะมีวิธีการส่งเสริมวัตรกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นวัตรกรรมในการสร้างและบริหารจัดการด้านผู้นำ, วัตรกรรมการบริการ, วัตรกรรมการบูรณาการ, วัตรกรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

วัตรกรรมการสร้างผู้นำ เป็นปัจจัยที่โดดเด่นอย่างมาก องค์การบริหารส่วนตำบล มีผู้นำที่มีอุดมการณ์ มีอิทธิพลในการสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน มีวิสัยทัศน์ มุมมองกว้างไกล กำหนดนโยบายชัดเจน สร้างขวัญกำลังใจให้ทีมงาน จัดประชุมหาแนวทางร่วมกันกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ ผู้นำเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการโน้มน้าวใจ หรือมีวาทศิลป์ที่ดีเพื่อประสานงาน ประสานใจกับทีมงานและคนในชุมชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และส่งเสริมทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน การพัฒนาผู้นำที่ไม่เป็นทางการให้มีศักยภาพในการร่วมพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับผู้นำภาครัฐถือเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาท้องถิ่น ตอบโจทย์แก้ไขปัญหาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายในชุมชน เมื่อผู้นำมีการบริหารจัดการร่วมกับประชาชน จึงสามารถยกระดับการสร้างแรงบันดาลใจ เปิดช่องทางให้เกิดความคิดสร้างสรรค์หรือมีไอเดียใหม่ ๆ ทำให้เกิดการกล้าคิดกล้าแสดงออกเกิดขึ้นในชุมชน เป็นการสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมการเรียนรู้ กระตุ้นการมีส่วนร่วมและมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อพัฒนาชุมชน

วัตรกรรมการบริหารจัดการด้านผู้นำสามารถเป็นสารตั้งต้นให้เกิดแนวคิดในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นและเป็นการพัฒนาต่อยอดการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ให้มีความทันสมัยเป็นที่ต้องการของตลาด เกิดการรวมกลุ่มและเกิดเครือข่าย เกิดการสนับสนุนทรัพยากร การร่วมบริจาคในการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าทำให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ เป็นการ

สืบทอดรักษาและอนุรักษ์ประเพณีอันดีงาม การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการดำเนินโครงการ เช่น การเริ่มตัดสินใจเข้าร่วม การลงมือปฏิบัติให้การสนับสนุนด้านทรัพยากร ร่วมบริจาค การบริการและการประสานงาน และร่วมรับผลประโยชน์ (Cohen & Uphoff 1980)

นวัตกรรมบริการ เป็นการเปลี่ยนแปลงสร้างบริการใหม่ ๆ สร้างความคิด การดำเนินการ กระบวนการเพื่อลดขั้นตอนการให้บริการ ยกย่องประสิทธิภาพการทำงานในรูปแบบใหม่ ๆ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สร้างความสะดวกสบายให้กับชุมชนและสร้างรายได้และเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับและมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ บริจาคและแบ่งปันเพื่อสนับสนุนการทำงานทำให้โครงการภาคีรัฐประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์ร่วมกันภายในชุมชน การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายในการทำงานต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับมากที่สุด การสนับสนุนเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เป็นการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วม เป็นการกระจายอำนาจและความร่วมมือของคนในชุมชน (สถาบันพระปกเกล้า 2554)

นวัตกรรมบูรณาการ เป็นการจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลกับชุมชนเป็นการเพิ่มศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชนและเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อมุ่งเน้นการอยู่ดีมีสุขให้กับชุมชนในทุกมิติ แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจเปิดเผย มุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาของชุมชน จึงทำให้เกิดความสำเร็จและได้รับการตอบรับและสนับสนุนจากชุมชน ในกระบวนการต่าง ๆ ที่ทางภาครัฐเสนอและร่วมแก้ไขปัญหาพร้อมกับชุมชน ซึ่งเป็นการเข้าถึง เข้าใจในการพัฒนาชุมชนไม่เพียงแต่ผู้นำภาครัฐเท่านั้น แต่ในภาพรวมต้องมีชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมเสมอ การจัดการและการบริหารงานให้สิทธิในการร่วมคิด ร่วมแก้ไขปัญหา เสนอแนวทางหาทางออกของปัญหาร่วมกัน โปร่งใส และเอื้อประโยชน์สูงสุดให้กับชุมชนการทำงานต่าง ๆ ประสบความสำเร็จด้วยดีและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีอิสระทางความคิดเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แลกเปลี่ยนความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา กระตือรือร้น ทั้งมีเครือข่ายการประสานงานที่ดีและมีแรงสนับสนุนทางสังคมที่เข้มแข็งจึงเป็นการสร้างสรรค์การทำงานได้เป็นอย่างดี มีระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการยกระดับทักษะความสามารถให้ชุมชนเกิดการสร้างสรรค์ มีความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจและเป็นการยกระดับวิถีชีวิตในชุมชนให้ดีขึ้น เป็นการบูรณาการของนโยบายและส่งผ่านกระบวนการ ผลิต และการบริการ เป็นการเชื่อมโยงหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีการทำงานประสานสอดคล้องกัน สนับสนุนกันและกัน และมีการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อลดความซ้ำซ้อน โดยมีแผนงานร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ 2546)

นวัตกรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาส เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร เน้นความเปิดเผย โปร่งใส โดยยึดหลักธรรมาภิบาล ผู้นำที่ได้รับแต่งตั้งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ต้องเข้าใจสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน และเข้าใจมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจะได้รับการยกย่อง ยอมรับจากชุมชน การสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเน้นการทำงานที่ไม่หยุดนิ่งกระตุ้นให้ชุมชนมีการพัฒนา มีพลังสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม เป็นความเข้มแข็งของการพัฒนาสังคมทำให้ประสบความสำเร็จใน

การบริหาร ความไว้วางใจและการเกื้อกูลกัน การเป็นเครือข่ายชุมชนในแต่ละชุมชน การติดต่อสื่อสารกันในแนวนราบ มีวัฒนธรรมของชุมชนเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้มแข็งภายใต้ผลประโยชน์สาธารณะร่วมกัน ซึ่งตรงกับความเห็นของนักวิชาการอย่างเช่นพุทน์ม (Putnum 2002) เนื่องจากการพัฒนาท้องถิ่นที่ดีต้องมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการพัฒนาท้องถิ่น ผู้นำไม่สามารถทำโครงการต่าง ๆ ได้เพียงลำพัง การบริหารงานอย่างมีส่วนร่วมจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชน เพราะในแต่ละชุมชน ปัญหาต่าง ๆ มีความซับซ้อนของสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน และต้องไม่หลงลืมภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการค้นหาลู่ทางดี ๆ ที่มีอยู่รายล้อมอยู่รอบ ๆ ชุมชนเพราะนั่นคือ สิ่งดี ๆ ที่มีอยู่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ทรงคุณค่าแก่การรักษา และมีอยู่ในชุมชนสามารถพัฒนาปรับปรุงเพื่อนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

5. อภิปรายผล

การอภิปรายผล1) กระบวนการ องค์ประกอบที่เกิดขึ้นของนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นมีส่วนประกอบที่สำคัญ ดังนี้

ทุนทางสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละพื้นที่ ทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่ผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน ทุนทางสังคมที่ค้นพบจากการศึกษาในครั้งนี้ประกอบไปด้วย การยอมรับในสิ่งใหม่ ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในชุมชน หรือวิถีคิดความเชื่อในวิธีการทำงาน ความเคารพนับถือในความเป็นผู้นำภายใต้ความไว้วางใจอย่างมีเหตุผล ความเป็นชุมชน การมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่ม และสร้างแรงบันดาลใจสร้างบรรยากาศในการทำงานให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน มีความยืดหยุ่นในการทำงาน เคารพสิทธิหน้าที่ที่มีต่อสังคมเกิดความซื่อสัตย์ในหน้าที่ และการสร้างเครือข่ายทั้งภายในชุมชน มีการประสานงานเครือข่ายพันธมิตรการจัดการแบบเครือข่าย เพื่อนและภายนอกชุมชน บนพื้นฐานความเป็นจริงในแต่ละพื้นที่ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงสังคม เศรษฐกิจ นำมาซึ่งการพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดการยอมรับ ความนับถือส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบล สร้างพลังขับเคลื่อนที่ดีเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง เสียสละ สามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน เกิดการคล่องตัวในการทำงาน และเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เปิดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐมากขึ้น

ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานของ ปีแอร์ บูร์ดิเอดู (Bourdieu, P 1997) ที่กล่าวว่าเครือข่ายทางสังคมไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเป็นสิ่งที่สังคมให้มา แต่เกิดจากการปฏิบัติของสถาบัน เช่น สถาบันครอบครัวเป็นความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ และการเป็นลักษณะของการก่อรูปทางสังคม ความเป็นสมาชิกกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเครือข่ายทางสังคม และความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดจากสมาชิกกลุ่มเป็นทุนสังคมจึงเป็นปรากฏการณ์ร่วม ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มเป็นความสัมพันธ์ระหว่างทุนต่าง ๆ ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ขึ้นระหว่างบุคคลในองค์กร ก่อให้เกิดความเป็นสถาบัน การรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่ายต่าง ๆ เป็นการระดมทุนทางสังคมและการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมขึ้นอยู่กับความรู้สึกทางอัตวิสัยของปัจเจกบุคคล เช่น การยอมรับ (Recognition) ความนับถือ (Respect) ความเป็นชุมชน (Communitality) และส่วนที่เป็นวัตถุวิสัย

(Objectivism) คือการได้รับยืนยันจากองค์กร และสอดคล้องกับบทความวิชาการพีธีณัฐ สิงห์พันธ์ (2558) ทูทางสังคมในการจัดการสถาบันการเงินชุมชนกองทุนหมู่บ้านหนองยางหมู่ที่ 5 ตำบลขำราก อำเภอมือง จังหวัดตราด พบว่า ทูทางสังคมของหมู่บ้านหนองยางมี 3 ทูทางสำคัญ ได้แก่ ทูทางสังคมในรูปแบบบรรทัดฐานทางสังคม ทูทางสังคมในรูปแบบเครือข่าย ทูทางสังคมในรูปแบบองค์กรชุมชน ที่ก่อให้เกิดความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความรู้สึกผูกพันต่อชุมชน ความไว้วางใจและเครือข่ายที่สะท้อนผ่านกิจกรรมของชุมชน เช่น กิจกรรมการดูแลรักษาความปลอดภัยในชุมชน กิจกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาหมู่บ้าน “หนองยางคัพ” กิจกรรมการตรวจเยี่ยมบ้านของกลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ และกิจกรรมการจัดงานวันสงกรานต์ของหมู่บ้านหนองยาง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างทูทางสังคมกับการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนกองทุนหมู่บ้านหนองยาง พบว่า ทูทางสังคมที่ส่งผลต่อการจัดการสถาบันการเงินชุมชนกองทุนหมู่บ้านหนองยาง มี 2 ประการ คือ 1) ทูทางสังคมภายใต้การบริหารจัดการของสถาบันการเงินชุมชนในการให้ความร่วมมือในการดำเนินการ ได้แก่ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้านหนองยาง ที่ให้ผู้นำที่เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในการบริหาร มีความซื่อสัตย์ เสียสละ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน เป็นผู้นำที่สร้างระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีและมีคุณภาพ ก่อให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวในชุมชน มีความคุ้นเคยและรู้จักเป็นอย่างดี 2) การมีความไว้วางใจต่อคณะกรรมการสถาบันการเงินชุมชนในการบริหารการเงิน ทำให้คนในชุมชนนำเงินมาฝากเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนถึงความเข้มแข็งของทูทางสังคมที่เกิดขึ้น และส่งเสริมความเข้มแข็งให้สถาบันการเงินชุมชน

2) นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ในแต่ละพื้นที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับนวัตกรรมการบริหาร เช่น การมีวิสัยทัศน์ของผู้นำ การแก้ไขปัญหาในทุกมิติ การบูรณาการในการบริหารงานในแต่ละพื้นที่ ความเป็นผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เกิดจากความไว้วางใจกันและกัน มีความสำคัญในการปฏิบัติงานภายในชุมชน และการสร้างสรรค์นวัตกรรมการบริหารทำให้ชุมชนมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ มีอุดมการณ์ร่วมคิด แก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยยึดหลักธรรมาภิบาล ผู้นำมีวิสัยทัศน์มีวาทศิลป์ที่ดีในการประสานงานร่วมกับชุมชน ได้รับการยอมรับจากประชาชน การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็นการรวมกลุ่ม การสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน เกิดขึ้นในชุมชนโดยเน้นใช้ทรัพยากรภายในชุมชนทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพมีเศรษฐกิจที่ดีเน้นความยั่งยืน เกิดเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นการบูรณาการเชื่อมต่อการสร้างเสริมศักยภาพที่ดีให้เกิดขึ้นภายในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

ผลการศึกษาสอดคล้องกับ พูทนาม (Putnam 2002) ชุมชนเกิดความร่วมมือ เกิดความไว้วางใจ พึ่งพาอาศัยกัน การมีขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม เป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีร่วมกัน บนบรรทัดฐานของสังคมมีกฎระเบียบแบบแผนร่วมกัน ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของเครือข่ายชุมชน ก็จะนำไปสู่ความสำเร็จทางการพัฒนา ส่งผ่านจากการสื่อสารกันในแนวราบต่อเนื่องและสม่ำเสมอและรวดเร็ว เป็นการเพิ่มศักยภาพและลดต้นทุนในการทำงาน มีการนำความสำเร็จในอดีต มาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อสร้างความร่วมมือในอนาคต และสอดคล้องกับบทความวิชาการสมบัติ นามบุรี (2562) นวัตกรรมและการบริหารจัดการ พบว่า องค์การที่สามารถ

สร้างสรรค์นวัตกรรมได้ต้องมีผู้บริหารที่มีความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรม การมีบรรยากาศในการทำงานที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม การยอมรับความผิดพลาดหรือความล้มเหลวอันเป็นผลจากความกล้าเสี่ยง การสื่อสารในระดับเดียวกัน การมีโครงสร้างองค์การที่มีความยืดหยุ่น การมีมุมมองในระยะยาว ตลอดจนการมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การพัฒนางานองค์การว่าจะพัฒนาไปอย่างไร รวมถึงระบบการจัดการความสามารถ และสายการบังคับบัญชาที่แบ่งตามหน้าที่การทำงานของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นนวัตกรรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการพัฒนาคน องค์การ หน่วยงาน รวมถึงความก้าวหน้าของประเทศชาติซึ่งนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้ด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และนำสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

และการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละพื้นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม โปร่งใส ตรวจสอบได้ กำหนดเป้าหมาย ประชุมร่วมกำหนดการวางแผนประเมินผลงานผ่านการประชุมประชาคม พร้อมทั้งจัดทีมงานเข้าประสานงานภายในชุมชนสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จนเกิดความเข้าใจและร่วมพัฒนาสร้างสรรค์ชุมชนจนประสบความสำเร็จ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานและการดำเนินงานเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสูงสุด ทำให้เกิดความรักสามัคคีขึ้นภายในชุมชน รักถิ่นบ้านเกิด อนุรักษ์และรักษาประเพณีสืบทอดรุ่นสู่รุ่น

ผลการศึกษาสอดคล้องกับบทความวิชาการของ วิชาญ ฤทธิธรรมและคณะ (2564) “การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารงานของเทศบาลนครสกลนคร” ที่ได้นำเสนอแนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลนครสกลนคร ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการทั้งในด้านการตัดสินใจ ด้านปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล จนเกิดการเปลี่ยนแปลงในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนการดำเนินงาน และข้อบัญญัติอื่น ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติ การกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่ชุมชนของตนเอง สามารถเข้าถึง และรับข้อมูลข่าวสารการบริหารงานและนโยบายการพัฒนาของผู้บริหารเทศบาลนครสกลนคร และเป็นไปตามความต้องการของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ ประชาชนสามารถติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารงาน และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและกำกับการบริหารจัดการและตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นหลัก และให้เกิดความโปร่งใสในการทำงาน รวมถึงการนำไปสู่การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและบุคลากรในองค์กรให้เกิดความเข้มแข็ง เกิดทักษะ และเห็นความสำคัญในการใช้เครื่องมือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมมากขึ้น ไม่ใช่แค่เพียงดำเนินการให้ครบกระบวนการเท่านั้น แต่ต้องดำเนินการให้ถึงสาระสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่งผลให้การบริหารงานขององค์กรมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการปฏิบัติมากยิ่งขึ้นต่อไป

6. สรุป

ในชุมชนทั้ง 4 ชุมชน แต่ละชุมชนมีจุดเด่นร่วมกันคือ การมีทรัพยากรในท้องถิ่นที่ถือเป็นต้นทุนทางสังคมที่สามารถนำไปต่อยอดได้อย่างยั่งยืน ทรัพยากรที่เป็นต้นตุนี้อยู่ในรูปของทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรที่เกิดจากน้ำมือรังสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งหมายรวมถึงภูมิปัญญาและความรู้ที่ได้รับการสืบสาน ต่อยอด ไม่ว่าจะเป็นการแปรรูปกล้วย การทำขนมหวาน เป็นต้น นอกจากต้นทุนทางสังคมแล้ว จุดร่วมที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งคือการมีผู้นำชุมชนที่ดี ซึ่งผู้นำชุมชนนี้มีทั้งผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ สำหรับผู้นำที่ไม่เป็นทางการนั้นมีความน่าสนใจมาก เนื่องจากเป็นคนที่อยู่ในชุมชน และมีความโดดเด่นเป็นผู้นำได้เนื่องจากความเคารพศรัทธาเชื่อถือของคนในชุมชน เช่น เจ้าอาวาสที่สามารถทำให้เกิดการร่วมมือร่วมใจพัฒนาท้องถิ่นได้สำเร็จ เจ้าของสวนฝรั่งที่เป็นจุดศูนย์กลางของแนวคิดการท่องเที่ยวแบบเกษตรไร้สารพิษ ที่ได้เกาะเกี่ยวให้เกิดเครือข่ายการเผยแพร่ขนมไทย และวิถีชุมชนดั้งเดิมในรูปแบบ อื่น ๆ หรือเกษตรกรที่มีความอุตสาหะ ขยันหมั่นเพียรในการประกอบสัมมาชีพเช่นนายรุ่ง ที่ทำทั้งการเกษตร การเพาะเลี้ยงสัตว์เพื่อขาย และยังได้ใช้เวลาเป็นจิตอาสาในการให้ความรู้แก่ผู้ที่มาดูงาน ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีของชุมชน

ต้นทุนทางทรัพยากรและต้นทุนทางบุคคลได้ส่งผลสำเร็จให้เกิดกับชุมชนโดยกระบวนการของการมีส่วนร่วม ซึ่งนอกจากภาครัฐจะเป็นผู้ประสานและสนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยงแล้ว ชุมชนเองยังมีกระบวนการภายในที่ต่อเชื่อมกันภายในชุมชนเอง กระบวนการดังกล่าวคือกระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ก่อให้เกิดความเสมอหน้าในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ก่อให้เกิดความรักในท้องถิ่น ตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง และคุณค่าของชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดความยั่งยืนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน

และนวัตกรรมการบริหารจัดการในแต่ละชุมชนนั้นจะมีความแตกต่างกันไปตามพื้นที่การบูรณาการจึงเป็นสิ่งจำเป็นกับสิ่งที่มีอยู่ในเกิดประโยชน์และคุ้มค่า ทั้งยังเป็นการให้บริการประชาชนในพื้นที่ให้ได้รับความสะดวกรวดเร็วในแต่ละชุมชนก็ขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ เป็นการสร้างมูลค่าให้กับตัวผลิตภัณฑ์เอง และเป็นการพัฒนาคุณภาพให้กับผลิตภัณฑ์ การที่ผู้นำภาครัฐหนุนผู้นำชุมชน เป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมที่ดีเป็นกำลังในการสร้างสรรค์งานและการดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นการรวมพลังสามัคคีที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเองเพื่อพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนเกิดความอยู่ดีมีสุขภายในชุมชน ในการสร้างนวัตกรรมความเป็นอิสระของผู้นำมีความสำคัญไม่แตกต่างไปจากพลังของผู้ตามเลย เพราะทั้ง 2 ต้องประสานความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเป็นทีมเพื่อความสำเร็จไปยังสิ่งที่มุ่งหวังสิ่งเดียวกัน

สิ่งที่นวัตกรรมการบริหารมีทั้ง 4 ชุมชนเป็นขั้นตอนและกระบวนการที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา หาทางออกร่วมกันเป็นการเปิดประตูทางความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างแต่ไม่แตกแยก เพื่อสิ่งใหม่ที่ดีขึ้นกว่าแบบเก่าตรงจุดตรงใจประชาชนมากกว่าเดิม เป็นสิ่งที่ควรมีในทุก ๆ ชุมชนเพราะภารกิจของภาครัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาภายในพื้นที่ และเป็นการพัฒนาท้องถิ่นในทุก ๆ มิติให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นำมาซึ่งความสงบสุขเกิดขึ้นภายในชุมชน

7. ข้อเสนอแนะ

1) ในทุกองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ และเป็นการสร้างวินัยที่ดีในการออมทรัพย์เพื่ออนาคตที่เข้มแข็งภายในชุมชน

2) ประเทศไทยมีพื้นที่แห้งแล้ง และน้ำท่วมซ้ำซาก กระจายทั่วประเทศ ควรมี “ธนาคารน้ำใต้ดิน” ควบคู่กับแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยทำการสำรวจพื้นที่ทุกชุมชนที่มีปัญหาเพื่อขจัดปัญหาที่ค้างคามานาน เพื่อประโยชน์สูงสุดกับประชาชน

3) ส่งเสริมการทำบุญหมัก บุญอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนการเกษตรและความปลอดภัยจากสารเคมีสู่ผู้บริโภค และส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนที่ได้จาก มูลสัตว์ เช่น มูลหมูมาทำแก๊สชีวภาพประหยัดพลังงานและช่วยแก้ปัญหาโลกร้อนได้อย่างเป็นรูปธรรม

4) ส่งเสริมและพัฒนาบทบาทของพระภิกษุ ด้วยการมีหลักสูตรพระนักพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นอีกแรงในการร่วมพัฒนาชุมชนให้อยู่ดีมีสุขภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5) ภาครัฐบางแห่งไม่สามารถจัดการทำประชาคมในพื้นที่ได้ตามแผนงาน คือ ในการจัดการประชุมประชาชนไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ ด้วยสภาพกิ่งเมืองกิ่งชนบทและชุมชน ที่ไม่ยอมเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยม คือ ทุกอย่างภาครัฐจะต้องเป็นผู้ดำเนินการแต่เพียงผู้เดียว ทำให้ในการดำเนินการล่าช้าตามไปด้วย ภาครัฐควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยการณรงค์ในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ ผ่านทางเว็บไซต์ เฟสบุ๊ก กลุ่มไลน์ สื่อกระจายเสียงในชุมชน วิทยุท้องถิ่น แผ่นพับ ป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ ต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนสนใจ และเกิดความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่ภาครัฐกำลังจะดำเนินการ และควรแจ้งผลดีผลเสียและสิ่งที่เป็นประโยชน์ร่วมให้กับประชาชนทราบทุกครั้งที่ทำดำเนินการและควรทำเป็นประจำและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมกับภาครัฐ

6) ควรเน้นการทำงานเป็นทีม และควรมีการสร้างเครือข่ายคุณภาพ จากทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนร่วมเป็นหลักสำคัญ

7) ภาครัฐควรเน้นการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับชุมชน และนำนวัตกรรมในด้านต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยการจัดอบรมฝึกอาชีพที่ทันสมัย เช่น การขายสินค้าเกษตร หรือขายผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ผ่านออนไลน์ เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้หลากหลายช่องทาง

8. เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทย: เอกสารตำราหลักประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิชาการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- วิชาญ ฤทธิธรรมและคณะ. (2564). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลนครสกลนคร*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- สถาบันพระปกเกล้า.(2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ.นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2554). ประมวลการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการของจังหวัดที่เป็นกรณีศึกษาที่ดี (Best Practices). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สมบัติ นามบุรี. (2562). นวัตกรรมและการบริหารจัดการ.วารสารวิจัยวิชาการ , มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2546). คู่มือคำอธิบายและแนวทางปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรีนติ้ง.
- Bourdieu, P. (1997) 'The Forms of Capital' in Halsey, A.H., H. Lauder, P. Brown and A.S. Wells (eds). Education: Culture, Economy, Society. Oxford: Oxford University Press.
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1980). Participations place in rural development: Seeking clarity through specificity. New York: World Developments.
- Putnum, (2002). Democracy in Flux: The Evolution of Social Capital in Contemporary Society. Cited in Somsak Samakeydham. Rom Phruek Journal. 10(1): 162–176.
- Schumpeter, J. (1975). Capitalism, Socialism, and Democracy. NY: Harper.